

LEHTOJEN LUONNONHOITO

Kohdevalinta

- Lehdot ovat monipuolisia elinympäristöjä ja hoidon tarpeet ovat vaihtelevia. Yhdellä lehtoalueella voi olla monenlaisia luonnonhoitotarpeita.
- **Jaloja lehtipuita kasvava lehto**, jossa jalojen lehtipuiden elinolosuhteet ovat heikentyneet.
- **Kuusivaltainen tasaikäinen tuore lehto**, josta puuttuu monimuotoisuudelle tärkeitä rakennepiirteitä.
- **Lehtipuuvaltainen lehto**, josta puuttuvat kyseisen lehtoelinympäristön monimuotoisuudelle tärkeät piirteet, kuten lahopuu ja monikerroksellisuus.
- **Kuiva lehto** (vrt. paahdeympäristöt), joissa lehdon pintakasvillisuus on taantunut umpeenkasvun seurauksena.
- **Kostea lehto**, jossa vesitalous ja kasvillisuus on muuttunut ojituksen seurauksena.
- Talousmetsälehdossa kohdevalinta, toimenpiteiden voimakkuus ja toimintatavat ratkaistaan perustuen maanomistajan luonnonhoidollisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin.
- Maiseman kannalta merkittävät lehtoalueet, kuten rantalehdot ja asutusta ympäröivät lehdot, soveltuvat hyvin luonnonhoitokohteiksi.
- Talousmetsissä metsälain 10 §:n mukaisten lehtoelinympäristöjen käsittelyyn ei pääsääntöisesti ole luonnonhoidollista perustetta.

Luonnonhoidon tavoitteet

- Lehdon hoidossa yleisenä tavoitteena on parantaa kyseiselle lehtokasvupaikalle tyypillisen luontaisen lajiston elinmahdollisuuksia.
- Kohdekohtaiseen tavoitteeseen vaikuttaa, toimitaanko talousmetsässä vai suojelualueella.
- Tapauskohtaisesti tavoitteena voi olla esimerkiksi:
  - lehtoelinympäristön monimuotoisuutta tukevan puustorakenteen (lehtipuustoisuus, puulajien monipuolisuus, puuston monikerroksellisuus, puuston ryhmittäisyys, lahopuustoisuus) luominen tai ylläpitäminen
  - kuusen peittävyden vähentäminen
  - hakkuutähteiden poistaminen
  - jalojen lehtipuiden ja pähkinäpensaan elintilan ja elinvoimaisuuden turvaaminen
  - jalojen lehtipuiden uudistumisedellytysten parantaminen
  - uhanalaisen lajin kannan elinvoimaisuuden turvaaminen
  - luontaisen vesitalouden palauttaminen.

Suunnittelu- ja valmistelutyöt

- Potentiaalisia lehtojen hoitokohteita tulee vastaan esimerkiksi metsäsuunnittelussa, ympäristötuki- ja METSO-neuvonnassa, luonnonhoitohanketoiminnassa, metsänkäyttöilmoituksissa, metsänhoitotöiden yhteydessä. Niitä voi tulla esille myös erilaisten yhteistyöverkostojen kautta.
- Lehtokohteen kytkeytyneisyys alueella mahdollisesti sijaitseviin suojelualueisiin selvitetään, tämä voi vaikuttaa hoidon tavoitteisiin ja toimenpide-ehdotuksiin.
- Tarkastelun kohteena olevasta lehdosta selvitetään luonnonhoidon tarve ja tarvittavien toimenpiteiden kohdentaminen, tämä voidaan tehdä esimerkiksi luontopainotteisen metsäsuunnittelun tai leimikon suunnittelun yhteydessä. Kohdekohtainen hoitosuunnitelma merkitään tietojärjestelmiin.
- Leimikon luonnonhoitotöiden suunnitteluun varataan riittävästi aikaa ja asiantuntemusta.
- Toimenpiteen tavoitteet sovitaan maanomistajan kanssa.
- Merkitään tarvittaessa metsänkäyttöilmoitukseen, että kyseessä on ML 6 §:n mukainen erityishakkuu.
- Luonnonhoidollinen hakkuu toteutetaan metsuri- tai konehakkuuna tilanteen mukaan.
- Käydään ohjeistamassa ja varmistamassa paikan päällä, että luonnonhoitotyöt tehdään suunnitellulla tavalla, erityishakkuissa työnjohto tärkeässä roolissa.
- Hakkuun toteuttaja perehdytetään tehtävän luonnonhoitotyön tavoitteisiin ja tavoiteltavaan lopputulokseen.
- Tarvittaessa tehdään malliruutu hakkuun toteuttajalle (muutaman aarin malli).
- Vaikeissa kohteissa poistettavat puut voidaan merkitä maastossa.
- Luonnonhoitotoimia täydennetään tarvittaessa.

Monimuotoisuutta turvaavan puustorakenteen luominen ja ylläpitäminen

- Työohjeet luonnonhoitopainotteisessa hakkuussa ovat aina tapauskohtaisia.
- Hakkuissa voidaan jättää tavanomaista runsaammin säästöpuita. Säästöpuiksi valitaan ensisijaisesti suuria lehtipuita, mutta myös muita lehtipuita ja järeitä vanhoja puita. Pysty- ja maalahojuut säästetään. Pysyvät metsänreunat, kuten rannat ja peltojen laiteet sopivat lehtipuustoisuutensa ja maiseman vuoksi säästöpuiden kohdentamiseen. Lehdossa säästöpuut järeytyvät varsin nopeasti.
- Harvennushakkuussa luonnonhoidon tavoitteiden painottaminen voi tarkoittaa sitä, että lehtoa muutetaan aiempaa lehtipuuvaltaisemmaksi. Puuston tilajakaumassa sallitaan ryhmittäisyyttä ja aukkoisuutta. Jalot lehtipuut sekä haapoja, raitoja, leppiä ja pihlajia jätetään säästöpuiksi. Lahopuustoa voidaan lisätä katkaisemalla kuusia ja koivuja tekopötkelöiksi ja kaulaamalla.
- Päätehakkuukäisen lehtometsän uudistushakkuussa puuston vaihtelevuuden luomiseksi ja ylläpitämiseksi voi olla tarpeen soveltaa vaihtoehtoisia uudistamisen menetelmiä, kuten poiminta- tai pienaukkohakkuuta.
- Taimikonhoidossa ohjataan puuston kehittymistä lehtipuuvaltaisempaan suuntaan ja lisätään sekapuustoisuutta. Lehtopen-saita säästetään mahdollisuuksien mukaan.
- Suojelukohteeksi rajatussa lehdossa tehtävän luonnonhoidollisen hakkuun tavoitteena on usein aikaisemman metsätalousskäytön tuottaman tiheän kuusikon harventaminen tai osittainen poistaminen. Lehdon ruoho- ja pensaskerrosta pyritään näin elvyttämään. Samalla tehdään tilaa lehtipuiden kasvuille.
- Tavoiteltava työnjälki on monimuotoinen ja vaihteleva. Hakkuu suunnitellaan huolellisesti etukäteen ja tarvittaessa poistettavat puut merkitään. Hakkuutähteet poistetaan.

Kuusen peittävyuden vähentäminen

- Kuusen liiallinen peittävyys on usein ongelma Etelä-Suomen tuoreissa lehdossa. Kuusettuvassa lehdossa lehtipuiden, lehtopensaiden ja ruohojen kasvuolot heikkenevät ja lopulta ne häviävät. Kuusen karikkeen seurauksena lehtomaan pinnalle syntyy hapan humuskerros.
- Luonnonhoidolla vähennetään kuusen peittävyttä niin suojelukohteella, kuin luonnonhoitopainotteisessa talousmetsän käsittelyssä, jos se on lehdon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta tarpeellista ja toivottavaa.
- Osassa lehdosta kuusen mykorrhizasienet ja lahottajalajisto voi kuitenkin olla kohteen tärkein luontoarvo, mikä huomioidaan luonnonhoidon suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Talousmetsälehdossa voidaan vähentää kuusen osuutta normaalin kasvatus- ja uudistushakkuutoiminnan yhteydessä. Hakkuun luonnonhoidollinen tavoite vaikuttaa jossain määrin metsikön taloudelliseen tuotokseen.
- Jo taimikonhoidossa ja nuoren metsän hoidossa voidaan niin haluttaessa ja tarpeen mukaan vähentää kuusen osuutta lehdossa.
- Kuusen alikasvosta voidaan vähentää harventamalla tai raivaamalla (moottorisaha, raivaussaha). Pienempiä alikasvoskuusia voidaan paikoitellen repiä irti juurinen myös miestyönä.
- Kuusialikasvosta ei poisteta koko hoitokuviolta kauttaaltaan, vaan lehtoon jätetään sopivasti pienialaisia kuusitiheikköjä.

Jalojen lehtipuiden ja pähkinäpensaän elintilan ja elinvoimaisuuden turvaaminen

- Jalon lehtipuun ja pähkinäpensaän elinvoimaisuutta voidaan lisätä vähentämällä ympäröivien puiden varjostusta sekä kilpailua kasvutilasta ja ravinteista
- Arvokkaimpien järeiden puiden ympärillä muutosten ei tulisi olla liian jyrkkiä. Etenkin lehmus ja tammi ovat herkkiä liian nopealle valon lisäykselle. Ympäröiviä puita tulisi harventaa vähitellen useammassa erässä. Kilpailevien puiden kaulaamisella saadaan aikaiseksi hakkuuta hitaampi muutos.
- Nuorten puiden sekä taimien ympäriltä muuta puustoa poistetaan hakkuin ja raivauksin. Kaulaaminen soveltuu tilanteisiin, joissa tavoitteena on myös lisätä lahopuun määrää kohteella.
- Jalojen lehtipuiden uudistumista lehdossa voidaan edistää myös valoisuutta lisäävän pienaukko- tai poimintahakkuun avulla. Tämä voidaan tehdä kasvatusmetsässäkin jos niin halutaan, tai jaloja lehtipuita kasvavassa suojelulehdossa.
- Uudistettavan puulajin valinnassa voidaan harkita myös jalojen lehtipuiden istuttamista, mikäli sopivaa alkuperää olevia taimia on saatavilla ja kasvupaikka on siihen sopiva.